

- υ. Παρωαδημητρίου
- υ. Ροζάια
- Αρχείο

ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Α.Π. 1

Κύριον Νικόλαον Χ. Γκαργκάναν
Διοικητήν Τραπέζης της Ελλάδος

Η περί του "κατοχικού δανείου" γνώμη του
Νομικού Συμβουλίου της Τραπέζης της Ελλάδος

Κατόπιν σχετικής υποδείξεώς σας, έφερα το ζήτημα του λεγομένου "κατοχικού δανείου" στο Νομικό Συμβούλιο της Τράπεζας, με την παράκληση να διερευνήση τα νομικά ζητήματα που συνδέονται με αυτό, ιδίως από την άποψη δικαστικής επιδίωξης και μάλιστα προσφυγής ενώπιον του Διεθνούς Δικαστηρίου της Χάγης.

Το Νομικό Συμβούλιο απησχολήθη με το ζήτημα κατά τις Συνεδριάσεις της 17 και 23 Δεκεμβρίου 2003 και της 7, 8 και 14 Ιανουαρίου 2004.

Τα συμπεράσματα του Νομικού Συμβουλίου έχουν εν συνόψει ως εξής:

- A. Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι εγεννήθη απαίτηση υπέρ του Ελληνικού Δημοσίου και εις βάρος του Γερμανικού Ράιχ, του οποίου διάδοχος είναι ήδη η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας.
- B. Το ότι δικαιούχος της απαιτήσεως είναι το Ελληνικό Δημόσιο και όχι η Τράπεζα της Ελλάδος, προκύπτει από την όλη οικονομία της τριμερούς σχέσεως μεταξύ Ελληνικής Κυβερνήσεως, Αρχών Κατοχής και Τράπεζας της Ελλάδος. Προκύπτει, δηλαδή, ότι η Ελληνική Κυβέρνηση, εκτελώντας την αναγκαστικώς επιβληθείσα υποχρέωση χρηματοδότησης των Αρχών Κατοχής, έδωσε εντολή στην Τράπεζα της Ελλάδος, όπως καταβάλλει στις Αρχές Κατοχής τα εκάστοτε ζητούμενα από αυτές ποσά, χρεώνει του Ελληνικού Δημοσίου. Κατ' αυτόν τον τρόπο, η Τράπεζα της Ελλάδος ενεργούσε ως απλή εντολοδόχος του Δημοσίου και όχι δι' ίδιον λογαριασμόν και, επομένως, δικαιούχος της απαιτήσεως είναι το Ελληνικό Δημόσιο.
- Γ. Η απαίτηση δεν έχει υποκύψει σε παραγραφή, εφ' όσον ο χρόνος παραγραφής τρέχει από της επανενώσεως των δύο Γερμανιών.
- Δ. Η κρίση ως προς το εάν η απαίτηση του Ελληνικού Δημοσίου δεν έχει αποσβεσθή αλλά εξακολουθεί να υφίσταται, εξαρτάται και από τις μεταξύ Γερμανίας και Ελλάδος μεταπολεμικές συμφωνίες, περί των οποίων το Συμβούλιο δεν έχει ενημέρωση.
- E. Τα αποδεικτικά στοιχεία των καταβολών δεν είναι διαθέσιμα στο Συμβούλιο, αλλά δεν μπορεί να θεωρηθή ότι υπάρχει αμφιβολία περί του ότι η απαίτηση εγεννήθη. Εν τούτοις, σε σχετική δίκη θα τεθή θέμα αποδείξεως. Από της απόψεως αυτής αποκτά, πάντως, σημασία ο συνοπτικός Πίνακας ΙΑ', περί των εξόδων κατοχής και των πιστώσεων προς τας κυβερνήσεις Γερμανίας και

Ιταλίας, που επισυνάπτεται στην Έκθεση του Διοικητού της Τράπεζας της Ελλάδος επί των Ισολογισμών και ισολογισμικών καταστάσεων των ετών 1941 έως και 1946. Η ακρίβεια των στοιχείων του Πίνακος ΙΑ' πιστοποιείται από την εκεί δημοσιευόμενη Έκθεση της Εξελεγκτικής Επιτροπής, η οποία, στο πλαίσιο της αρμοδιότητάς της, βεβαιώνει ότι εξέτασε τους λογαριασμούς και τα παραστατικά που στηρίζουν τις εγγραφές και τα βρήκε εν τάξει. Επισυνάπτεται αντίγραφο του Πίνακος ΙΑ'.

ΣΤ. Το Συμβούλιο φρονεί, ότι τα εθνικά δικαστήρια των μερών θα είχαν, κατ' αρχήν, δικαιοδοσία, εάν η απαίτηση διεμορφώνετο ως απαίτηση χρέους αξίας είτε εκ δανείου (συναφθέντος από τις Γερμανικές αρχές κατοχής βεβαίως *manu militari*, πλην όμως όχι *jure imperii* αλλά, σύμφωνα με τη Γερμανική διακοίνωση της 23 Μαΐου 1942 προς την Ελληνική Κυβέρνηση, *jure gestionis*) είτε εξ αναγνωρίσεως χρέους είτε, επικουρικός, εξ αδικαιολογήτου πλουτισμού είτε, ίσως για τα Γερμανικά δικαστήρια, και εξ αδικοπραξίας.

Ζ. Όσον αφορά ειδικώς τη δικαιοδοσία του Διεθνούς Δικαστηρίου της Χάγης, το Συμβούλιο διετύπωσε την ακόλουθη άποψη:

I. 1. (1) Κατά τη διάταξη του άρθρου 36 παρ. 2 του Καταστατικού του, το Διεθνές Δικαστήριο επιλαμβάνεται μόνο νομικών διαφορών που αφορούν:

- (i) στην ερμηνεία μιάς συνθήκης,
- (ii) σε οποιοδήποτε ζήτημα διεθνούς δικαίου,
- (iii) στην ύπαρξη οποιουδήποτε γεγονότος το οποίο, αν αποδειχθεί, θα μπορούσε να αποτελέσει παραβίαση διεθνούς υποχρεώσεως, και
- (iv) στη φύση ή στην έκταση της επανορθώσεως που πρέπει να γίνει για την παραβίαση μιάς διεθνούς υποχρεώσεως.

(2) Αλλ' η δυνατότητα να επιληφθή το Διεθνές Δικαστήριο διαφοράς εκ των ανωτέρω, προϋποθέτει, επί πλέον, ότι αμφότερα τα μέρη υπάγονται στη δικαιοδοσία του.

Και ως προς μεν την Ελλάδα ισχύει συναφώς η από 10.1.1994 δήλωση περί αποδοχής της υποχρεωτικής αρμοδιότητας του Δικαστηρίου. Δεν προκύπτει όμως ότι υπάρχει αντίστοιχη δήλωση εκ μέρους της Γερμανίας.

(3) Εξάλλου είναι αμφίβολο άν, εντός του πεδίου των αντικειμένων της διατάξεως του άρθρου 36 παρ.2 του Καταστατικού, μπορεί να θεμελιωθή αρμοδιότητα του Διεθνούς Δικαστηρίου στο πλαίσιο πολυμερών συμβάσεων, ακριβώς διότι ανακύπτουν ζητήματα ως προς την έκταση της εξ αυτών νομικής δέσμευσης εκάστου συμβαλλομένου μέρους προς ένα έκαστον των λοιπών συμβαλλομένων μερών.

Ειδικότερα:

(α) Η από 29.4.1957 Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Ειρηνική Επίλυση των Διαφορών, έχει μεν επικυρωθή από τη Γερμανία, όχι όμως και

από την Ελλάδα, η οποία την έχει απλώς υπογράψει. Ως εκ τούτου η Ελλάδα δεν μπορεί να επικαλεσθή τη Σύμβαση παρά μόνον εφόσον χωρήσει σε επικύρωσή της.

(β) Η Συνθήκη των Βρυξελλών έτους 1948, όπως τροποποιήθηκε και συμπληρώθηκε από το Πρωτόκολλο των Παρισίων έτους 1954, έχει μεν επικυρωθή από αμφοτέρους τις χώρες, επίκληση όμως της οικείας διατάξεως (άρθρον X) προϋποθέτει διευκρίνηση των ζητημάτων που συναρτώνται, τόσο με την έκταση του αντικειμένου της, όσο και με την έλλειψη δήλωσης της Γερμανίας, περί αποδοχής της υποχρεωτικής δικαιοδοσίας του Διεθνούς Δικαστηρίου, σύμφωνα με το άρθρο 36 παρ.2 του Καταστατικού.

(γ) Η Γενική Πράξη έτους 1928 (άρθρο 17) αμφισβητείται ότι συνιστά ισχύον διεθνές Συμβατικό δίκαιο. Το Διεθνές Δικαστήριο έχει επανειλημμένως αποφύγει να αποφανθή επί του ζητήματος τούτου.

2. Βεβαίως, δύνανται τα μέρη *εθελουσίως* να υπαχθούν στη δικαιοδοσία του Διεθνούς Δικαστηρίου είτε με συνυποσχετικό (άρθρο 36 παρ.1 Καταστατικού) είτε αποδεχομένου του εγκαλουμένου Κράτους την αρμοδιότητα του Διεθνούς Δικαστηρίου μετά την έναρξη της δίκης.

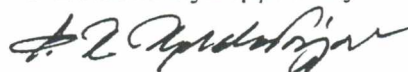
II. Η προσφυγή στο Διεθνές Δικαστήριο μπορεί, ξεκινώντας από τον αυτόν πυρήνα πραγματικών περιστατικών, να έχει ως βάση είτε τη σύμβαση δανείου είτε την αδικοπρακτική συμπεριφορά του Γερμανικού Ράιχ.

1. Εάν η απαίτηση θεμελιωθή στο δάνειο, μπορεί να τεθή ζήτημα εάν απαιτείται και έχει συναφθή Διεθνής Σύμβαση δανείου (άρθρο 36 παρ.2 περ.1 του Καταστατικού), εφόσον δεν προκύπτει με ασφάλεια γραπτή αποδοχή της Γερμανικής Διακοινώσεως από την τότε Ελληνική Κυβέρνηση.
2. Εάν η απαίτηση θεμελιωθή στην αδικοπραξία, μπορεί, καταρχήν, να υπαχθή στο άρθρο 36 παρ.2 (περ. ii, iii και iv) του Καταστατικού, ιδίως υπό το πρίσμα της διεθνούς ευθύνης (State Responsibility), αλλά ενδέχεται να τεθή τότε και ζήτημα αποδείξεως του αναγκαίου αιτιώδους συνδέσμου μεταξύ των καταγγελλομένων πράξεων των Γερμανικών αρχών κατοχής αφ' ενός και ζημίας αφ' ετέρου.

III. Παρά ταύτα και παρ' όλων ότι το Διεθνές Δικαστήριο φαίνεται να έχει μέχρι σήμερα ακολουθήσει την αρχή να απαιτεί την γραπτή συναίνεση των μερών ως προς κάθε διαφορά, το Συμβούλιο φρονεί ότι είναι, καταρχήν, δυνατόν να ληφθεί απόφαση προσφυγής στο Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης.

Αθήναι 15 Ιανουαρίου 2004

Ο Δικαστικός Σύμβουλος

Καθηγ. Φοίβος Χ. Χριστοδούλου